

Ю.І. Матам – студент V курсу
Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;
науковий керівник – д-р юрид. наук, проф.,
віце-президент Академії правових наук України **О.В. Петришин**

ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДОСТУПНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ

Реальна доступність правосуддя є однією з основних ознак правової державності. Всезагальний характер доступності правосуддя підкреслюється у ряді найважливіших міжнародно-правових документів. Так, ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. передбачено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [1]. Національне законодавство України також встановлює гарантії судового захисту прав людини. Так, відповідно до ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2]. Жодні обмеження цього права не допускаються. Як доцільно зауважує О.Б. Абросимова, доступність правосуддя полягає у неприпустимості встановлення державою будь-яких перешкод на шляху до правосуддя [3, с. 242]. Реалізувати право на правосуддя – означає досягти кінцевої мети судочинства – захисту порушеного чи оспорюваного права. Відтак, і доступ до правосуддя, і сама процедура відправлення правосуддя є взаємопов'язаними складовими поняття “доступність правосуддя”. Викладене дозволяє дійти висновку, що під доступністю правосуддя необхідно розуміти гарантовану державою, а також забезпечену ефективними процесуальними і матеріально-правовими механізмами, можливість звернення до суду за захистом будь-якого порушеного права (інтересу), а також можливість впливати на процес розгляду, оскаржувати постанови судів будь-яких інстанцій до вищестоящего суду.

Питання щодо наявності прогалин у законодавстві і доступності правосуддя має безпосередній взаємообумовлений зв'язок, що полягає у наступному:

1) будь-яка прогалина в законі у тій чи іншій мірі обмежує доступ до правосуддя. Неточність і неповнота у вирішенні важливих для відправлення правосуддя питань створює перешкоди у реалізації завдань судочинства, сформульованих у ст. 2 Закону України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р. [4]. Неврегульованість законодавством тих чи інших відносин у сфері судочинства може значною мірою вплинути на рух усього процесу, істотно завадити досягненню його цілей;

2) якщо розглядати доступність правосуддя з точки зору абсолютної категорії, беручи за основу положення Конституції України, норми міжнародного права, рішення Європейського Суду з прав людини, правові позиції, викладені у рішеннях Конституційного Суду України, то специфічною прогалиною, як зазначає Д.О. Туманов, можна вважати ступінь невідповідності цієї категорії тому, що існує в об'єктивній дійсності [5, с. 157-158]. Від прогалин у праві в загальноприйнятому розумінні цього слова такі прогалини відрізняються тим, що перші виникають як правило, через прорахунки законодавця, недосконалість прийомів нормотворчої техніки у вирішенні певного питання, тоді як другі є результатом неправильного чи неоптимального вирішення певної проблеми законодавцем. Фактично йдеться про ситуацію, коли нормою закону певний випадок урегульовано, але з точки зору доступності правосуддя його врегульовано невірно чи недостатньо правильно.

Викладене дозволяє дійти висновку, що прогалини в законодавстві істотно ускладнюють доступність правосуддя. Процесуальна діяльність, будучи реалізованою у складній юридичній формі, у той же час має бути чіткою і зрозумілою як для суду, так і для учасників процесу. Найбільш важливі та значущі питання цієї діяльності мають бути детально регламентовані законодавством. Все це дозволить запобігти блокуванню досягнення основних завдань судочинства. Таким чином, правосуддя можна буде вважати дійсно доступним, коли буде вирішено такі завдання: діюче законодавство у повній мірі має регулювати ті питання, які мають важливе процесуальне значення і, по-друге, національне законодавство, регулюючи певні процесуальні питання, не повинно суперечити як принципам міжнародного права, так і правовим позиціям Конституційного Суду України.

Література

1. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції [Текст] : Закон України від 17 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 40. – Ст. 263.
2. Конституція України [Текст] : за станом на 1 січня 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2005. – 76 с. – (Бібліотека офіційних видань).
3. Структура и механизм судебной власти. Судебная власть [Текст] : [монографія] / под ред. И. Л. Петрухина. – М. : Проспект, 2003. – 720 с.
4. Про судоустрій України [Текст] : Закон України від 7 лютого 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 27–28. – Ст. 180.
5. Туманов, Д. А. Пробелы в гражданском процессуальном праве [Текст] : дисс. ... канд. юр. наук: 12.00.15 / Туманов Д. А. – Москва, 2007. – 184 с.

Матат, Ю.І. Прогалини в законодавстві та їх вплив на доступність правосуддя [Текст] / Ю.І. Матат ; О.В. Петришин // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). – Суми : УАБС НБУ. - С. 181-183.